

sosialurin

telf. 1 47 20, 118 20
box 76, 3800 Tórshavn
Útgevri: p/f sosialurin

Fyrirtaks-
og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Blaðmenn: Hogni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Pláss fyri øllum

HÓSDAGIN VÓRÐU nýggju evna-veikradeildirnar á Landssjúkrahúsinum handaðar landsstýrinum. Hesir bygningar, tveir í tali, eru teir fyrstu av sínum slag í Føroyum. Tað, sum samstundis er hent, er, at andveikraforsorgin, sum fyrr hevur ligið undir danskom myndugleikum, nú kemur undir Almennastovuna.

VIÐ HESUM eru vit komin rættiliga nógv nærri tí málsetningi at fáa hýst teim føroyingum her heima, sum nú eru á andveikradeildum í Danmark. Í hesum bygningum verður pláss fyri einum parti av teimum, og vit kunnu fegnast um, at landsstýrið arbeiðir við at útvega aðrar deildir kring landið.

TAD MÁ VERA rætt, at tær komandi deildirnar, sum byggjar verða í framtíðini, vera í smærri eindum og lagdar ymsastaðni í landinum, samstundis at hóskaði arbeiðspláss verða funnin og skapt nærhendis.

MÁLSETNINGURIN er ikki náddur enn, men vit hava ta tiltrúgv til landsstýrið, at teir ikki fara at helma í, fyrr enn vit eisini hava pláss fyri hesum partinum av okkara landsmonnum. Hetta er ikki annað enn skylda samfelagsins mótvegis teimum, sum eru illa fyri.

Skyldur samfelagsins

— MEN TAD ERU eisini í øðrum førum, at samfelagið átti at sæð sínar sjálvsagdu skyldur. Her verður serliga hugsað um tann stóra tørv, serliga í Havn, á dagstovnum — vøggustovum og barnagørdum.

AT FORELDUR sita uttanfyri eina vøggustovu eina heila nátt í teirri vón, at hesuferð fer at eydnast at fáa børnunum sínum eitt vøggustovupláss, sigur ikki so lítið um tørv-in.

TAD ERU ikki foreldrin ella børnini, sum hava skapt hendan tørv, men tann samfelagsgongd, sum er farið fram. Tað eru so nógv dømi um, at tað er neyðugt hjá báðum foreldrum at taka arbeiði uttan fyri heimíð fyri at fáa endarnar at rokka saman — fyri at svara hvørjum sítt, eisini samfelagnum. Tí er ikki ov nógv kravt, at samfelagið eisini ger sínar skyldur mótvegis sínum borgarum.

Andveikraverndin í Føroyum

Soleiðis hava vit, í samband við Fróðskaparsetrið, valt at kalla tann stovn, sum vit higartil hava kent undir heitinum Statens Åndssvageforsorg, Forsorgscentret for Storestrømsamt og Færøerne.

Hvat broytingin inni-ber, og hvat hetta fevnir um, er kanska hóskaði at greiða eitt sindur frá her, nú vit eru við at koma inn í eitt nýtt tíðarskeið í søgu teirra andveiku.

Andveik hava altíð verið og eru í øllum samfeløgum, sum ein eins náttúrligur partur av fólk-inum, sum vit eru ymisk av lyndi. Tey hava ikki valt at vera ein serligur bólkur, men tey hava ein serligan tørv, tí hevur samfelagið mest sum skúgvæð tey til viks í nógv ár, sum ein bólkur, ið eingin dugur er.

Fram til krigslok seinra hævdu næstringar einsamallir ábyrgdina av teirra andveiku. Ymiskt hevur verið, hvussu tey hava megnað hetta yvirfyri bygdarfólkunum og umhvørvinum annars. Frá bókmentum okkara vita vit, at hetta ikki bara hevur verið gamansleikur. Vit hava t.d. seguna um «Abal» hjá Sverra Paturson, «Óskar» hjá Valde-mar Poulsen og mangar fleiri. Sibbarnir í skúlanum mugu flestu okkara hava havt eina hómung av. Onkuntið hava tað tó

verið fólk, sum hava sæð, at andveik við hvørt hava serligar gávur, t.d. hava dugað at lært úttanat og verið glað fyri at sungið. Hava havt minni, so kanska okkurt er varðveitt av teirra ávum.

Søguliga gongdin í øllum tí framkomna heiminum hevur vist, at minni og minni pláss hevur verið til tey ófullfæru. Krøvini til arbeiðsorkuna hjá tí einstaka eru økt, krøvini til útbúgving somuleiðis, umframt økt krøv til meira pening.

Tilboðið til tey andveiku í Føroyum var at fara av landinum. Frá seinast í 40'unum til fyrst í 70'unum eru nógvir føroyingar farnir á stovn í Danmark. Í løtuni er talan um eini 70 fólk.

Næstringar hava latið tey frá sær, tí arbeiðsbyrðan gjørdist ov stór, og tey finga ongan stuðul her á landi. Tey lótu tey frá sær í teirri vón, at har, sum tey komu, dugdu tey at fáa sum mest burtúr evnum teirra, og tey finga ta røkt og ta uppaling, sum gagnaðu teimum best. Hetta hevur eisini verið rætt í mongum førum. Tað er bara tað hent, at tey, umframt sitt upprunaliga brek, hava fingið eitt brek afturat at stríðast við. Tey hava mist sambandið við sín uppruna, bæði næstringar, føroyskt mál, umhvørvið og samfelagið.

Tey eru fremmandafuglar, tá ið tey koma at ferðast, og tey eru fremmand yvir fyri sínum nærmastu, um tey koma at vitja, vanliga einaferð um árið. Tey, sum longu eru flutt heim aftur, hava havt stórar trupuleikar, serliga málsliga og í medferð. Tí kenst teirra brek sjónskari.

Felagsskapurin «Javni» og onnur hava leingi arbeitt við at broyta korini hjá teimum andveiku. Skjótíð varð settur á verk-ið seinast í 60-árunum, men enn er langt á mál. Endamálið er, eftir minum tykki, at eingin skal noyðast av landinum, tí ikki pláss er fyri honum her. Øll eiga rætt til at søkja sær hjalp ella heilsuót ella kanska læru uttanlands, um hetta er neyðugt ella ynskilegt, men ikki tí at einki er fyri tey her. Andveik eiga rætt til manssømandi kor í egn-um landi eins og aðrir borgarar.

Eirargarður 14 og 16 í Tórshavn

Á Landssjúkrahúsokinum er komin bygningur, tvey hús afst, sum er bygður til heim fyri ein part av teimum, sum nú eru á stovni í Danmark og onnur, sum eru heimabúgvandi ella búgva á stovni í Føroyum. Vit eru mong, sum halda, at sjúkrahúsumhvørvið ikki

er so iheimligt til fólk, sum stóran part av lívi sínum skulu búleika á stovni, men einki var í at velja. Frá myndugleikunum varð sagt, antin henda bygningin ella ongan. Nú er bygningurin liðugur, og vit mugu fáa sum frægast burtúr.

Húsin á Eirargarði eru tey fyrstu, sum eru bygð til andveik í Føroyum. Her hava tey eisini á fyrsta sinni høvi til at fáa sitt egna kamar. Bygt er soleiðis, at fólk í koyristóli kunnu koma inn og út úr øllum rúmunum.

Húsin verða nú handað Andveikraverndini og verða tikin í nýtslu so hvørt, sum starvsfólk eru sett.

Á Argjum verður verkstaður bygður, so hús-fólkið eins og onnur, kunnu fara til arbeiðis.

Í næstum kemur rundskriv, sum ásetur, at Andveikraverndin framvegis er undir Sosialstýrinum, men partur av umsitingini er fluttur til Almennastovuna soleiðis, at millum annað allar veitingar verða goldnar gjøgnum Almennastovuna.

Loyvi mær við hesum at ynskja teimum, sum fara at hava sitt heim á Eirargarði, teirra avvarðandi og starvsfólkunum góða eydnu og øll góð ynski fyri teirra virki og lívili-kind-um.

Marjun Sigurðsdóttir

Samanhald gevur styrki

Á aðalfundinum 22/1 í arbeiðsmannafelagnum Framtíðin varð einmælt samtykt at halda limafund innan 1/2 1980.

Í dag eft 4/2 og enn er einki tekin komið frá formanninum. Eg undirritaði, krevji at formaðurin gevur okkum eina frágreiðing um hetta. Tað ber ikki til, at ein maður skal gera gjøldur burtur úr einum aðalfundi og sleppa óátalaður fyri tað, tí, sum øllum kunn-

ugt, er aðalfundurin hægsti myndugleiki í felagnum. At avtaka tær avgerðir, ið eru tiknar á einum aðalfundi, er tað sama sum at avtaka demokra-tiíð, og seta einaveldi á stovn. Hvør finnur seg í tí. Eg geri tað ikki! Hetta er ikki fyrstu ferð, at formaðurin í Framtíðini ger gjøldur burtur úr einum aðalfundi. Vit minnst allir aðalfundin í fjør, og tað ið hendi tá, so ikki kann sigast annað, enn at

vit hava ein diktator til formann. Á aðalfundinum 22/1 varð eg valdur inn sum nevndarlimur, og tí loyvi eg mær at spyrja, nær nevndin skal skipa seg. Tað eru 14 dagar síðan nevndin varð vald, og enn er einki hent, so ikki kann sigast annað enn, at hetta er ein lógin framferð. Men nú skilur man betur, hví arbeiðsstættin er so kúgað, sum hon er, tá ið formenninir gæra á odda fyri, at einki skal henda í

feløgnum, at felagslívið skal vera so deytt sum møguligt, og kanska best var, um eingin fundur av nøkrum slag var, so at teir kundu gagna arbeiðs-keyparunum sum best. Nei, kammirátar, stundin er komin, tá ið vit mugu stimbra feløgnum, og fáa betri samanhald tí samanhald gevur styrki og styrki hava vit so sanniliga brúk fyri.

Vágar tann 4/2—1980

Petur Hans Hentze

Tit revsa tann óseka

Vit vóru nógvir trygg-ingartakarar, sum finga ein frammaná, tá ið eitt skriv kom frá nevnd tryggingarsambandsins, at nú skulu teir, ið eiga privatvagnar, revsast (torturast). Serliga teir, sum hava koyrt skaðafriir í árávis: Premian 25% sjálvabýrgd. Vanligt er í

øðrum londum, at ein fær premiu fyri at koyra skaðaleykur í nógv ár, men her fáa hesir somu nú 25% í sjálvsábyrgd í premiu. Ein skuldi trúð, at teir, sum vóru valdir at stýra tryggingarsam-bandinum, kendu ábyrgd. Man tað veruliga vera eingið heilt upp fyri fólk,

hvussu burtur úr vón og viti hendan avgerð.

Lat okkum hugsa okk-um eitt dømi, sum avgjört ikki er veruleikafart.

Tú setur spildurnýggja bil tin fyri 100.000 kr., fult út lógliga, niðri á Skála-trøð. Tá tú kemur til hans-ara aftur, hevur ein last-bilur trumlað hann niður,

og har stendur tin materi-elli stoltleiki meinlikur eini rúgvu av gomlum jarni. Um ikki ber til at finna hin seka, er hetta einstýðandi við, at tú ert vorðin 25.000 kr. fátækari. Tú hevði onga skuld — men verður hart revsaður. Er hetta rætt?

Framhald á síðu 15